

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la serra
calderona

QUADERNS DE LA CALDERONA / SÈRIE CULTURAL N.º 1

**EN RECORD DE
ROBERTO SAHUQUILLO DOBÓN
(1972 - 2021)**

IMPRIMEIX: Oficina Tècnica Parc Natural Serra Calderona

Dipòsit Legal: CS446-2022

Tirada: 100 exemplars

Aquest llibre es va acabar d'imprimir a València a 3 de maig de 2024

**GENERALITAT
VALENCIANA**

parc natural
de la serra
calderona

**EL PARC NATURAL DE LA SERRA CALDERONA
VOL PERPETUAR EL RECORD ENTRANYABLE DEL
SEU COL·LABORADOR**

ROBERTO SAHUQUILLO
(1972-2021)

**PER AIXÒ, EN REONEIXEMENT DE LA SEUA
CONTINUA TASCA EN DEFENSA DE LA PROTECCIÓ I LA
CONSERVACIÓ DEL PARC NATURAL, SE LI ATORGA
AQUEST TÍTOL PÒSTUM DE**

**AMBAIXADOR PERPETU
DE LA SERRA CALDERONA**

**I PER A FER-HO CONSTAR, EN NOM DE TOT L'EQUIP
DE L'OFICINA DEL PARC, SIGNE AQUEST DIPLOMA A
SERRA, EN LA DATA DE LA SIGNATURA ELECTRÒNICA**

El Director-conservador del Parc Natural de la Serra Calderona

Firmado por Policarp Garay Martin el
01/06/2023 14:30:52

**GENERALITAT
VALENCIANA**

PRESENTACIÓ: “crònica d’una mort anunciada”

El 3 de maig de 2021 se'n va anar Roberto Sahuquillo Dobón, amb 48 anys d'edat, deixant un gran buit en l'orogràfic esperit de la Serra Calderona. Al Twitter **GVA Parcs Naturals** es recollia així de breu però precisa notícia:

HUI ENS HA DEIXAT UN APASSIONAT DE LA NATURA I LA TERRA, UNA PERSONA QUE HA ESTIMAT EL PARC NAT. DE LA CALDERONA CONVERTINT-SE EN UN DELS SEUS MILLORS AMBAIXADORS.

Realment va causar una certa commoció en les xarxes socials, doncs ell era el gran comunicador i informador de tot allò que passava en el Parc Natural de la Calderona. En els seus contactes tan prompte estava la Consellera o el President de la Generalitat com persones modestes de la ciutat de València, dels pobles de la serra o de l'Horta i, en general, qualsevol persona que amb ell coincidira: si tenia cap relació amb la Calderona o havia sentit parlar d'ella l'incorporava als seus “canals informatius”, i si encara no coneixia la Calderona això seria ja per poc de temps, doncs ell s'encarregaria de “endre-li” la idea, el producte, la per a ell sempre meravellosa serra Calderona... i aquest va ser el seu últim missatge:

Roberto Sahuquillo 🌻 @PNCalderona72 · 2 may. 2021

...

Fotos del que puede ser mi último viaje ala Calderona. 01/05/21 🙏

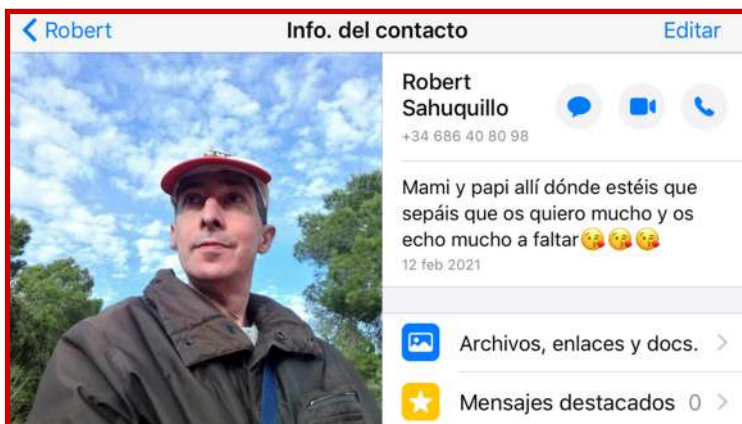
Tota la seua vida va viure mirant la Calderona i visitant-la; quan podia, cada dia, cada vesprada. No tindre cotxe no era un impediment, doncs sempre trobava algun amic, algun familiar o, especialment, la seua benvolguda neboda Marta.

El cas és que el seu cor era gran però no era massa fort i, només un dia abans de la seua mort publicava, acompanyada amb fotografies “del seu Parc” aquesta mena de despedida que reproduïm: “*el que puede ser mi último viaje a la Sierra Calderona*”.

Resulta fàcil d’entendre que, el dia que faltà tothom estiguera pendent i retransmetent la notícia. Més que res perquè aquell dia no ens arribava l’habitual “*parte*”, no deia res, i això era tristament sospitós. Així es pot veure la notícia en aquesta breu conversa de Manolo Mata -Síndic del PSPV en les Corts- i Minerva G:

El 16 de març de 2020 havia faltat son pare i abans (30/01/2018) ho havia fet sa mare, aquella valenta dona que el portà al món però, sobre tot, li donà una segona vida per a que cresquera i gaudira de la vida. Per això, el record de sa mare era per a ell, més que un etern agraïment, una immensa admiració i un referent vital:

BREU RESSENYA BIOGRÀFICA: de necessitat a empatia

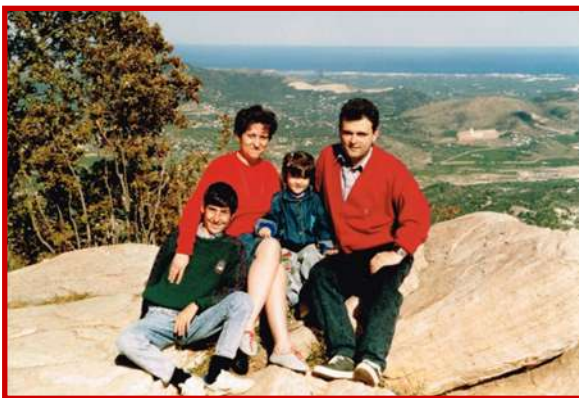
Roberto amb la seua mare, Maruja,
i el seu germà Emilio, junt a
l'aqüeducte de Portaceli

Roberto Sahuquillo Dobón nasqué a València el 14 de juliol de 1972. Era el menor de quatre germans i només nàixer ja es convertia en un autèntic supervivent que lluitaria tota la seua vida a causa d'una malformació al cor. Estudià al col·legi de Nostra Senyora de Fátima, a València; sempre amb el seu amic Jaime. Més tard, estudià cicles formatius sobre electrònica. Finalment, i durant molts anys, treballaria en l'àmbit de la Sanitat pública valenciana. Fou també apassionat de la meteorologia.

Ell sempre deia que havia nascut dues vegades i que la seua segona casa era la Calderona, que tant freqüentava, perquè des de xicotet havia sigut *"la medicina"* per a la seua malaltia.

Aquesta passió la transmetia a la gent que l'envoltava, com sa neboteta Marta, amb qui anava molts diumenges a Portaceli, per gaudir de la natura i per curar de les plantes que havíem vist créixer. Ell deia que *"...cuidàvem les nostres zones secretes"*, *"...el nostre puesto"*.

Roberto fou una persona afable, accessible... Però, sobre tot, molt compromès amb la Calderona. La seua passió, de la que desprenia empatia, feia que tots el tinguérem com a un bon amic.

Amb la seua germana Susi, Vicent
(el cunyat) i Marta (neboteta)

WEB: LA SIERRA CALDERONA. Un parque natural (autor: Emilio Sahuquillo Dobón)

calderona.org

LA SIERRA CALDERONA

La Calderona desde la huerta de Valencia al atardecer (Burjassot, Godella, Rocafort, Massarajos y Moncada).
Al centro de la imagen el monte del Alt del Pi y en la falda la localidad de Nàquera.

(Cortesía: Pablo Gil Andrés. [Ver foto entera 104 Kb](#))

[Bienvenido](#) a la Web de la Sierra Calderona. Unas páginas de noticias, legislación, actividades, participación e información general sobre unos montes valencianos tan queridos, valiosos y amenazados a la vez. (Ver [vídeo general WMV](#) año 2002, para Windows Media Player. Fuente: Conselleria de Territori i Habitatge)

Desde aquí sabrás qué sucede en lugares tan entrañables como "Porta-Coeli", "Santo Espiritu", "Barraix", "la font del marge", Olocau, Marines, Serra, Nàquera, "la mola de Segart", Albalat dels Tarongers, Gilet, Estivella, Algimia d'Alfara, Torres Torres, Altura, Segorbe, "el Garbí", y multitud de lugares que hacen de la Sierra un espacio merecedor de toda protección.

El molino de la Ceja en Gátova por la senda que enlaza con el albergue Tristán (cortesía del autor),
y el poblado ibérico del Puntal dels Llops en Olocau (cortesía de Verdinet)

Premio a la mejor Web en Ecología y Conservación 1998
del buscador www.biwe.es.

- [Qué es la Sierra Calderona.](#)
- [Problemática actual.](#)
- [Legislación que la protege y regula.](#)
- [Coordinadora para la Protección y Promoción de la Sierra Calderona.](#)
- [Infraestructuras e Itinerarios de estas montañas.](#)
- [Los incendios desde 1997 \(localización, causas...\)](#) **NEW**
- [El Centro Excursionista de Valencia \(CEV\) en la Sierra.](#)
- [Greenpeace reforesta la Calderona \(Proyecto forestal "Echando Raíces"\).](#)
- [La avifauna. Por la Sociedad Valenciana de Ornitología.](#)
- [La herpetofauna de la Sierra. Un estudio de Roncadell.](#)
- [Hidrografía, geología y litología del terreno.](#)
- [Aproximación a la climatología como factor determinante del paisaje.](#)

La WEB de la Serra Calderona, la portada de la qual mostrem a la pàgina anterior, fou iniciada per Emilio Sahuquillo Dobón, per tal de recolzar el moviment d'oposició sorgit cap al 1997 contra la instal·lació d'una "*planta de valorització de residus*" (assenyalada com un macroabocador) en els Algepsars de Portaceli. Les mobilitzacions i recollida de signatures, que coordinava el Centre Excursionista de València, eren complicades, en no existir-hi un punt de trobada i comunicació per poder canalitzar els recolzaments per a detindre aquest greu atemptat mediambiental.

Així va ser com, aprofitant els seus coneixements de programació, adquirits en llur projecte final de carrera, Emilio decidí implementar una web que, malgrat ser senzilla (només tenia una pàgina), poguera exposar qualsevol amenaça que sorgira en la Calderona, servint de punt de trobada per a possibles mobilitzacions. En aquell temps no hi havia les actuals ferramentes per al disseny i desenvolupament de pàgines web; així que, des d'un editor de text sense format exposava el contingut, utilitzant els codis d'hipertext, i traslladava l'arxiu *html* a una màquina *UNIX* que actuava de servidor amb una direcció web externa (<http://www.upv.es/~csahuqui>).

Amb els anys, aquella web seguiria creixent exponencialment amb nous continguts i informació. Així, la Calderona arribava a altres webs nacionals i estrangeres, convertint-se la seua web en un referent per a molts diaris i publicacions. L'e-mail que venia en la web rebia nombrosos escrits de col·legis, investigadors, ecologistes, senderistes, ciclistes, famílies... i fins i tot d'altres parcs naturals, alguns distants, de Colòmbia, de Mèxic... interessats en tot allò que ocorria en les nostres muntanyes. El contingut actual de la web és el resultat d'un enorme de recopilació i correcció, de tal manera que la web s'ha convertit en una gran font documental: normes legals, retalls de premsa, follets, notícies, vídeos, imatges històriques, enllaços a altres webs...

A la web hi trobem informació sobre què es la Serra Calderona, també però sobre incendis, problemàtiques actuals, avifauna, publicacions d'interés, curiositats, normes que la protegeixen i la regulen, arxius documentals... així actualitzada fins al mes d'agost de 2009, en que va ser incorporada la darrera publicació. ¡La web continua però en construcció!

Emilio Sahuquillo no ha cessat de recopilar recursos, i espera (en un futur no massa llunyà) publicar, via Internet, el que ell anomena **Calderona Mèdia**: un espai que done accés a tot allò que s'ha vingut produint sobre la Calderona en matèria de vídeos i àudios emesos per diferents cadenes de televisió i ràdio. A més a més de seguir amb la recopilació de bibliografia i de publicacions en un format digital.

Actualment, des de la Oficina del Parc Natural, s'estudia la possibilitat d'enllaçar els accessos per donar major visibilitat i utilitat a aquesta gran base de dades que és la web de la Serra Calderona. Web que Emilio ha volgut dedicar a la memòria del seu germà Roberto.

* * * * *

Roberto Sahuquillo Dobón no podia estar quiet i, a més de la seua enorme tasca de difusió en xarxes socials, durant molts anys, també solia escriure ressenyes i articles d'opinió en els diaris locals o en butlletins molt diversos, sempre reclamant més atencions i inversions per a la serra Calderona. Ací baix reproduïm un dels articles d'opinió escrits per Roberto. Concretament es refereix a l'incendi dels dies 28 a 30 de juny de 2017, el qual va afectar 1.413 hectàrees de tres municipis del Parc: Gàtova, Altura i Sogorb.

* * * * *

OPINIÓ/03.07.2017

Per **Roberto Sahuquillo Dobón**, membre d'**Els Verds** de València

El que ha ocorregut en la Serra Calderona no és ni més ni menys que el resultat d'anys d'oblit, per part de les administracions públiques, d'un dels paratges més volguts i valuosos de les nostres terres. Cal reconèixer que quasi més de vint anys de "passivitat" per part dels Governos del PP han fet molt de dany però a aquesta situació cal afegir dos anys de "no sé què fer" dels actuals dirigents de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

D'idees no poden queixar-se perquè no han faltat. En algunes d'elles, he participat tant com la meua salut m'ha permès. He estat en les sis comissions d'ús públic de la Junta Rectora de la Calderona i, especialment, referent a la prevenció d'incendis en la qual es va posar de manifest la mala situació en què es trobava la serra; així ho expressaren tant alcaldes, com d'excursionistes, d'ecologistes, etc. Res! Molta paraula però inversions poques o cap. És veritat que -com diuen- Rajoy no paga però una mica de diners hi haurà!?

Des dels Verds, confiem que l'esglai que ha suposat aquest desastre natural amb al voltant de 1.500 hectàrees d'alt valor ecològic arrasades pel foc pose les piles a les senyores i als senyors que comanden la nau de Conselleria... Així i tot, tan sols ens queda açò... confiar.

RECORDATORIS D'AMICS:

Incloem ací algunes notes en record de Roberto:

ROBERTO SAHUQUILLO DOBÓN, UN VOLUNTARIO EJEMPLAR
Y COMPROMETIDO CON EL PARQUE NATURAL
DE LA SERRA CALDERONA

Carles Ferris Gil

Muntanyer, ex-President de la Junta Rectora del PN de la Serra Calderona i actual President de la Federació d'Esports de Muntanya i escalada de la CV (FEME CV)

Conocí a Roberto Sahuquillo Dobón a principios de la década de 1990, cuando estábamos creando una coordinadora para la protección y promoción de la sierra Calderona entre el Centre Excursionista de Valencia (CEV), el IDECO del Camp de Túria y otras asociaciones vinculadas a la sierra. La Calderona padecía grandes incendios e impactos ambientales debidos a la presión urbanística y la afluencia de visitantes, al estar tan cerca del área metropolitana de Valencia.

Roberto era un activo defensor de la Calderona. Él y su hermano crearon una web sobre la Calderona que se convirtió en el mejor referente de internet sobre la sierra y su futuro parque natural. Roberto siempre tuvo relación con la Calderona; me contaba la de veces que, siendo pequeño, había ido con sus padres y hermanos a la Font del Marge y a los pinares de Portaceli. Durante las *"Marchas por la Calderona"* (que el CEV organizó en distintas poblaciones de la sierra), me decía que era preciso y urgente proteger la sierra y trabajar todos juntos para evitar una mayor degradación. Habló y colaboró con asociaciones locales de los diferentes municipios relacionados con la sierra (Altura, Segorbe, Gátova, Olocau, Marines, Serra, Nàquera, Estivella, Gilet, Albalat, Sagunt...), sobre lo que se debía hacer y cómo hacerlo.

En todos los actos que el CEV u otras asociaciones de la sierra organizaban, allí estaba Roberto. Además, se dedicaba a divulgar por las redes sociales dichos actos y a denunciar vertidos ilegales, zonas de fuego incontroladas, impactos de basura por visitantes, pistas forestales en mal estado y un largo etcétera. Su compromiso con la Calderona era firme, y cuando asumí la presidencia de la Junta Rectora del Parque Natural, le pedí que me ayudara para estar más atento a los problemas que surgían. De hecho, asistió como observador y asesor en varias juntas rectoras, ayudando y dando a conocer problemas -y sus posibles soluciones- a entidades y ayuntamientos presentes. Llegó a conocer a Ximo Michavilla, artista valenciano y montañero com-

prometido con la sierra y sus paisajes, quien también estaba siempre pendiente de los impactos que padecía aquella sierra que caminó a los largo de los años 50 a 70, hasta que su enfermedad hizo que ya no pudiera seguir caminando. Roberto asistió al entrañable homenaje que el Parque y otras entidades le hizo a Michavila en El Garbí, siendo Consellera Elena Cebrián.

Roberto (dreta) junt a Carles Ferris
en una de les comissions de treball del Parc

Durante todo el tiempo que fui Presidente de la Junta Rectora, Roberto participó en todos los grupos de trabajo y comisiones que se crearon, actuando siempre como una persona conciliadora que velaba por la conservación de la sierra junto al desarrollo local de los municipios y al disfrute ordenado de los deportes en la naturaleza.

En la última etapa de su vida daba muestras de cansancio por los problemas médicos que arrastraba. Me pedía que le subiera algún domingo a la Calderona para pasear y hablar de los problemas del parque, pero también de las cosas importantes que se debían proteger, como la fauna, la flora, la geología, las fuentes... y muchos más aspectos que siempre estaban en su mente. Tras dejar la presidencia de la Junta Rectora y comenzar mi etapa de Presidente de la Federación de montaña (FEMECV), Roberto se me quejaba de que cada vez íbamos menos a la Calderona, pero es lo que tenía atender 20.000 federados, 450 clubes de las tres provincias, además de las juntas rectoras de 14 Parques Naturales de montaña, reuniones del CAPMA, etc.

Sin embargo, Roberto siguió colaborando con asociaciones culturales y naturalistas, al tiempo que se ganaba la simpatía y amistad de políticos, a los que les reclamaba mayor atención e inversiones para la Calderona.

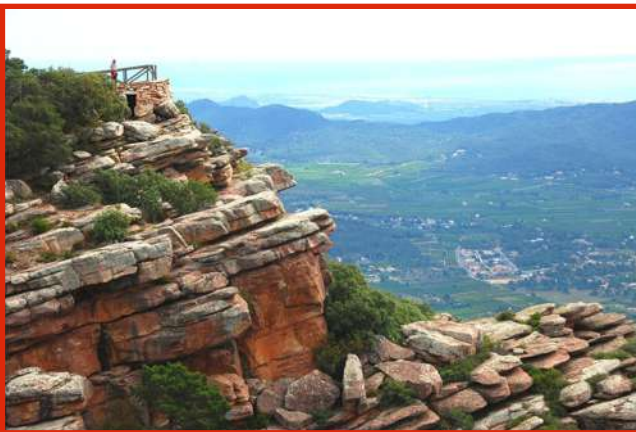
En fin, Roberto nos dejó pero su huella de gran voluntario ambiental, comprometido con la sierra y sus habitantes, merecerá siempre un recuerdo y un homenaje a su gran dedicación altruista. Allá donde esté Roberto, sé que seguirá vigilando que no haya incendios ni vertidos incontrolados... Roberto: ¡no han caído en saco roto tus certeros avisos al 112 y a todos los que estamos comprometidos con la Calderona y queremos preservarla para generaciones futuras! ¡¡¡Gracias, Roberto, por tu tiempo y generosidad!!!

Elena Cebrián Calvo

(ex-Consellera d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi climàtic i Desenvolupament rural)

Roberto adorava la serra Calderona, allí anava tant sovint com podia, a caminar i respirar aire pur. Allò que de xicotet va ser una prescripció mèdica, esdevingué el sentit de la seua vida. Eixir de la ciutat congestionada, fugir dels tubs d'escapament dels cotxes, arribar a la serra en transport públic o

amb els bons amics o familiars que el portaven, i allà, poder contemplar el verd, trepitjar la terra i recórrer les sendes. A diari, Roberto mirava el cel i les prediccions meteorològiques, preguntant la pluja en els estius i tardors cada vegada més secs, patint per la serra i els boscos quan bufava el ponent. Compartia en xarxes els seus temors i la informació que en tenia, i així, humilment, amb aquesta tasca voluntària i voluntariosa, es va guanyar el respecte de moltes persones dins i fora de la Conselleria.

Mirador del Garbí

Fotografia: Rafael Cebrián Gimeno

Roberto era una gran persona, amigable i sensible. Tenia la saviesa dels excursionistes antics, d'aquells que coneixen els encisadors camins de les nostres muntanyes; d'aquells que saben que la major gesta no és batre rècords ni guanyar medalles, sinó aconseguir ser feliç malgrat les dificultats que la vida ens fica davant; d'aquells que gaudeixen de cada excursió com si fora la primera i de cada pas com si fora l'últim.

Roberto, amic, ja no estàs entre nosaltres, però el record de la teua mirada bondadosa i la teua estima per la natura ens acompanyen. I ara, a més, seràs part de la teua estimada Calderona. Des de les seues cimes dominaràs València, voràs eixir el sol del Mediterrani i tots els colors dels capvespres seran teus.

Javier Benages

President de l'Associació Tot Axerra, de Serra

¿Cómo escribir unas simples palabras de Roberto cuando su recuerdo me llena de múltiples sentimientos? ¿Cómo describir a un amigo al que tanto extraño y echo de menos?

Su compañía, los paseos por Portaceli, sus mensajes diarios por *WhatsApp*, su pasión compartida por la Calderona.

Hablar de Roberto como persona es hablar de calidad humana. Sin maldad, sin rencor, sin malos pensamientos, podría decirse que, por su inocencia, era como un niño. Inocente y puro.

Sólo albergaba algunos resentimientos hacia aquellas personas que degradan o perjudican la naturaleza, su gran pasión, a la que dedicó su vida.

Fue en su niñez cuando se despertó esa pasión por la Calderona. La influencia de su madre por la naturaleza, los domingos pasados en familia en la zona del Campillo en Portaceli, hizo que la defensa del patrimonio natural se convirtiera en su razón y lucha de vida. Siempre decía que la Calderona le había salvado la vida y a ella se la dedicaba.

Labores de vigilancia, documentando con imágenes y gráficamente, apoyando y luchando por la mejora y conservación, difusión y denuncia por redes sociales, página web donde encontraremos todos los datos sobre el parque natural de la Calderona... Son tantas las cosas que se podría decir de Roberto que siempre me faltaría algo.

Gran persona y mejor amigo, fue una suerte que nuestros caminos se encontraran y afortunado de tenerlo como amigo.

Roberto i Javier Benagues (esquerra),
en una jornada d'estudi sobre la Serra Calderona

Montse Simarro

Coordinadora de PPNN-VAERSA

i ex-técnica del Parc Natural de la Serra Calderona

Aunque aún duele tu ausencia, confieso que, si pienso en ti, siempre lo hago con una sonrisa.

Precisamente la Cartuja de Portaceli fue testigo de nuestro primer encuentro. A mí me pilló trabajando, tú estabas “...vigilant la Calderona”. En seguida te arrimaste a contarnos sin-vergüenza cositas sobre la Calderona. “¿De dónde ha salido este chico que sabe tanto de esta sierra?” - me pregunté-. ¡Con esa carita de niño bueno! Aunque pronto descubrí que siempre has sido un pillo, un gamberrete y un artista.

Porque la definición de “arte” vale para esa forma que tenías de engatusarnos a todos para conseguir información.

“¿Se sabe si ya hay nuevo Director General?”

“No se sabe nada aún” ¿y tú?: “Pues a mí me parece que sí se sabe”

A continuación, venía una carcajada mutua porque estaba claro que tú ya sabías más que cualquiera de nosotros; puede, incluso, más que el nuevo Director General. Así, una y mil veces, artista.

Muy típico era que entraras en la conversación (por whatsapp) con un: “*Neu al Garbí*” o “*Demá plou*”. Por cierto, un día te la colaron, listillo: “*¡Mira cómo está Rebalsadores de nieve!*” y era una foto de 3 años antes.

Todo lo que tenía relación con la Calderona era importante para ti: “*la jara de Cartagena en la tele*”, “*hoy mi foto de Calderona en Apunt*”, “*incendio en nosedonde: 3 medios terrestres, 2 aéreos*” ... Siendo tú la primera fuente de información sobre lo que ocurría en la Calderona para muchas personas. Te enterabas de todo y mucho antes que la mayoría de los mortales. Sin olvidar tus reclamaciones, vía RRSS o vía oficial, sobre cualquier cosa que consideraras posiblemente dañina para el parque, para la sierra.

Nuestra relación, que primero se tejió por el cariño mutuo a la Calderona, pasó, con el tiempo, a ser una relación amable, cercana, de verdadera amistad. Con muchas conversaciones en las que ya no hablábamos de la Calderona, sino de la vida, de los amores, de la familia, de las pérdidas familiares, de la covid... Y salseo, porque a ti te iba el salseo de lo cercano.

“...Me subo con Miguel a vigilar la Calderona”

“...¿una horchatita después con Javi?”

Y así era como pasábamos una tarde estupenda los tres. Recuerdo un hecho, especialmente. Creo que un mes de Julio, no recuerdo el año, tu corazón ya no marchaba bien y te propusieron una delicada operación. Confesaste que tenías miedo. No sé cómo ocurrió, pero fue la primera vez que en el *Twitter* de Parques naturales se hizo un pequeño homenaje a alguien para darle ánimos, en este caso al **Vigilant de la Calderona**. Te hizo tan feliz aquel detalle. Yo, que sigo a Parques Naturales, nunca había visto tantas interacciones en ninguna de sus publicaciones. Imprimiste el *tuit* y todas las maravillosas respuestas de la gente que te quería, y me lo enseñabas orgulloso. Y así es como, aunque aún duele tu ausencia, si pienso en ti siempre lo hago con una sonrisa.

Cartuja de Portaceli (fotografía de Rafael Cebrián Gimeno)

José Miguel Aguilar

Biòleg i Tècnic-Educador del PN de la Serra Calderona

Conocí a Roberto, cuando empecé a trabajar -allá por enero de 2013- en el Parque Natural. Era imposible escapar a su capacidad de transmitir la pasión por la Serra Calderona, a veces mezclada con momentos de preocupación e inquietud por los impactos que suponen graves amenazas, como los incendios forestales, el intenso uso público o las amenazas contra la conservación del patrimonio. En cada una de sus palabras se percibía la emoción de una persona vinculada a un paisaje, un territorio, una historia y una cultura.

Nos asombraba su habilidad, para que, aunque no estuviera físicamente en la Serra, fuera capaz de informarnos de todo lo que ocurría. Estaba con todos los sentidos puestos, atento a los medios de comunicación, las redes sociales y en contacto con el territorio; no se le escapaba nada, cualquier suceso, evento, curiosidad o peligro, allí estaba Roberto, ya sea en persona o través de las redes sociales.

Twitter era su red preferida; como anécdota, hasta su nombre de usuario *PNCalderona72*, reflejaba su compromiso. La ingente cantidad de información y noticias que era capaz de recopilar, mezcladas con imágenes de sus visitas en tiempo real, era una combinación que nos atrapaba a todos sus seguidores.

No dudaba en desplazarse a la Calderona, o en vigilar de lejos con sus prismáticos, cuando se declaraba alerta máxima por riesgo de incendios forestales, para ayudar a vigilar la sierra; respetando el trabajo de profesionales, vigilantes, bomberos, agentes medioambientales, emergencias, etc... y recordando no interferir en sus tareas. Como él mismo decía:

“Vigilando La Calderona”

Es imposible no acordarse de Roberto al recorrer las montañas, paisajes, bosques, caminos y sendas de Portaceli, parajes como el Garbí, la Cartuja de Portaceli, la Font del Marge, la del Berro, etc... Tampoco se perdía la posibilidad de asistir y participar en las Juntas Rectoras del Parque Natural y en las comisiones de trabajo, como la de uso público o incendios.

Ojalá que hubiera muchas más personas como Roberto, tan capaces de transmitir su pasión, preocupación e ímpetu por la protección y el cuidado de los espacios naturales protegidos.

Policarp Garay

Director-conservador del Parc Natural de la Serra Calderona

Editorial de la revista Fent Llata, 26 (agost de 2021)

“VIGILANDO LA CALDERONA”

Conocí a Roberto Sahuquillo hace cinco años. Me lo presentó Carles Ferris, entonces Presidente de la Junta Rectora del Parque, y coincidimos los tres en varias reuniones de contacto y de trabajo con agentes sociales y autoridades de los municipios que forman parte del Parque. Rápidamente noté que a Roberto lo conocía de mucho antes, porque en internet, cada vez que buscábamos información histórica sobre la Serra Calderona llegábamos a menudo a la gran fuente documental de su hermano Emilio Sahuquillo: ex-

perito informático y documentalista; siendo Roberto el perseverante e infatigable indagador que dedicó toda su vida a la Serra Calderona, primero como uno de los impulsores de las demandas para la protección de la sierra y la declaración del Parque, después como un constante y perse-

verante seguidor de la noticia alrededor del Parque y, siempre, como un activo “vigilante de La Calderona” (manera graciosa que él utilizaba en sus amplísimas difusiones vía *WhatsApp* o *Twitter*). Su simpatía, proximidad y enorme bondad calaron fuerte en mucha gente, desde las más altas esferas de la Administración Ambiental hasta las más modestas y sencillas voluntades de amor por la naturaleza y de defensa del mundo rural. El pasado tres de mayo, el enorme pero frágil corazón de Roberto se paró dejando un gran vacío. Sus palpitaciones continúan y continuarán siempre en el paisaje y en la historia de este Parque Natural. Por todo ello, desde la Oficina del Parque queremos rendirle un sincero y sentido homenaje con esta editorial, al tiempo que anunciar que estamos trabajando para que el legado y la memoria de Roberto se perpetúen en el Parque.

ESCENARIS CALDERONIANS

Presentem una selecció breu d'alguns dels referents que omplien de goig a Roberto

Una FONT: la del Marge (Serra).

La font del Marge era per a Robert Sahuquillo, sens dubte, l'espai hídric més emotiu i destacat de la seua estimada serra Calderona. Era la que més freqüentava i havia freqüentat de xicotet; tot un gran símbol per a ell.

Per a nosaltres, treballadors de les brigades, educadors i tècnics de l'oficina del Parc, és també un orgull parlar d'ella, especialment després de les obres que escometèrem al juliol de 2010, reobrint i tancant degudament la galeria o canat interior de la font.

Per les característiques d'aquest canat, sembla clar que el seu origen és andalusí. L'any 1301, les fonts de la vall de Lullén s'inclouen en l'acta de donacions que Sanxa Ferrandis fa a la Cartoixa de Portaceli. L'any 1595, els cartoixans reexcaven la galeria intentant traure més aigua "*por la relación de algunos zahories*", però l'única cosa que van aconseguir, després de moltes despeses per al monestir, va ser destrossar les calderes que havien prestat als obrers per a extraure "*el cieno i arena de la cava*".

La Font del Marge, en 1927 (esquerra); i actualment (dreta)

Al final d'un ramal de galeria, observàrem grafitis a llapis dels anys 1907, 1914, 1922, 1925... que demostren que la font es trobava oberta en aquells anys. No obstant, l'any 1932 feren un tapiat interior per evitar accidents, doncs era evident que si alguna persona queia dins el pou interior, difícilment podria eixir sense ajuda.

En fi, la font és un espai emblemàtic que des del Parc prestem una especial atenció, fent periòdicament tasques de manteniment per a que la fauna dispose sempre d'un bon punt d'aigua al llarg de tot l'any.

Una RUTA: la ruta Groga del Parc Natural.

Aquesta ruta del Parc és circular, d'uns cinc quilòmetres, i s'inicia a l'àrea recreativa del Pla de Lluç, en l'encreuament de les carreteres que van a la Cartoixa i a Nàquera-Serra. La ruta travessa la forest pública de Portaceli, al terme de Serra. És un passeig que discorre per un frondós pinar i que recomanem per la seua baixa dificultat. Cap al final de la ruta es pot gaudir de l'entorn de la Cartoixa de Portaceli i bones vistes panoràmiques des d'un magnífic mirador que dèiem de La Pedrera, o de Broseta, però que finalment se li ha donat el nom de Mirador de Roberto, en homenatge a ell. Al llarg del camí també tenim l'oportunitat de veure els efectes d'anteriors incendis i de com es recupera la vegetació, així com el testimoni de tradicionals cultius típics de la serra, on predominen oliveres i garroferes.

Des del Mirador de Roberto es contempla, majestuós, el conjunt de la Cartoixa, fundada l'any 1272 pel bisbe de València, Andreu Albalat. Podem repassar la seua llarga història, com també el paisatge que l'envolta, doncs ací tenim una bona panoràmica on destaca el massís de Rebalsadors (dit l'Armènia en els textos cartoixans) i, si mirem cap al Sud, podem gaudir d'una gran vista de la ciutat de València, de l'Horta, l'Albufera i, si està net el dia, veurem també amb facilitat Cullera, el Montgó, el Mondúver o el Montcabrer...

Des de la Cartoixa de Portaceli, malgrat que no és visitable degut a un estricte ús religiós, el Parc ha dissenyat una altra important ruta: la ruta BLANCA que connecta Portaceli amb la Cartoixa de Valdecris (Altura). Es la ruta més llarga de les pròpies del Parc, amb 37 quilòmetres que recorren el camí que feien els criats, treballadors i monjos vinculats a les dues cartoixes.

A la web podem trobar els *tracks*, mapes i descripcions d'ambdues rutes.

Roberto, junt als cartells de la ruta Groga o de Portaceli

Una TASCA important: la vigilància preventiva contra els incendis.

Una de les preocupacions principals de Roberto, que compartíem de prop amb ell, es la vigilància contra incendis. Detectar l'inici d'un incendi en els seus primers minuts es fonamental per possibilitar una efectiva extinció, abans de que creixa el problema. Aquesta obvietat es fa possible gràcies als professionals que es dediquen a aquestes tasques preventives a diari; també és tot més efectiu amb una bona col·laboració ciutadana, com la que exercia Roberto, a qui veiem en la següent fotografia acompanyant un dels equips de la vigilància preventiva a la serra Calderona. La tasca de les unitats mòbils està coordinada i reforçada per les persones que, des dels observatoris forestals, coneguts com pics o torres de vigilància, detecten l'aparició de qualsevol fum o indici.

En l'àmbit del Parc actuen diverses unitats amb vehicles que fan rutes periòdiques; algunes -com en la foto- dotades d'un petit dipòsit i motobomba per a fer actuacions ràpides en focs incipients. A més, estratègicament situats hi ha els observatoris forestals de l'Alt de Pi (Serra), Pic de l'Àguila (Sogorb-Gàtova), Tristany (Sogorb) i Boqueras (Altura). Alguns funcionen tot l'any i en torns de 24 hores, altres en temporada de majors riscos. Són professionals de l'empresa pública VAERSA.

També hi ha bombers forestals, brigades de Diputacions, Protecció Civil, Voluntariat, etc... Sense oblidar els mitjans aeris de la Generalitat que tan prompte fan tasques de vigilància com d'extinció. Una gran eina preventiva és el telèfon 112, on cal avisar de qualsevol indici o fum sospitos.

En tot cas, la ciutadania s'ha de familiaritzar en consultar si ha situacions de risc o estats d'alerta i risc d'incendi: doncs les activitats poden estar limitades en tals casos.

Dos ARBRES: el pi i la carrasca.

Triar un arbre er al record i memòria de Roberto tampoc ha sigut complicat; calia parlar del pi blanc (*Pinus halepensis*) -també però de les carrasques- doncs hi hagué una llarga època en la que Roberto recollia pacientment la llavor (pinyons i, en menor grau, bellota o gla) que feia geminar en potets a sa casa i després plantava en la Calderona, duent un control precís per mig de les seues llibretes de camp.

El generalitzat criteri de que el pinar és absolutament necessari per a crear un sotabosc on puguen créixer les carrasques, com arbre potencial dominant de l'ecosistema mediterrani, va ser freqüent objecte de discussió amb ell. Visitarem molts indrets (alguns eren vertaders empallissats de pinets tots pegats entre ells), antics paisatges agrícoles ara envaïts i dominats per pi (escassa o nul·la biodiversitat arbòria...). Finalment, va entendre que en això hi havia un greu problema en escala de temps: quan es poguera arribar a eixe suposat clímax haurien passat potser centenars d'esponanis grans incendis forestals. La solució (tal com reconeix la Llei 13/2018, d'1 de juny, de la Generalitat, de modificació de la Llei 3/1993, de 9 de desembre, Forestal de la Comunitat Valenciana) passaria realment per una política forestal activa (mantindre controlada l'expansió del pi i estimular els aprofitament forestals) i per la recuperació del model tradicional: potenciar el clàssic mosaic agrícola/forestal, com a estratègia per trencar la perillosa continuïtat de les masses forestals.

Per altra part, a la volta de vint anys (els que porta declarat el Parc) hem vist com la superfície dels Hàbitats LIC comunitaris que recollia la declaració del LIC *Serra Calderona*, s'ha vist notablement reduïda, mentre que l'única superfície que ha augmentat significativament (i no solament en extensió, sinó també en densitat) és la de pinar de *P. halepensis*.

Després de cert escepticisme inicial, Robert entengué com aquest nou punt de vista lligava realment amb "*la sabuderia popular*" (com ell li va dir) i, sense renunciar a seguir plantant més carrasques, entenia la necessitat de millorar el diàleg i seure en una mateixa taula a tots els actors implicats en la defensa del Parc. El pinar de Portaceli res tenia a veure amb el que hem comentat, doncs eixe si que era històric i madur: grans pins, que ell encara havia conegut de xicotet, on no hi havia restes d'antics cultius "*envaïts*" pels pins, i on, històricament havia hagut notables aprofitaments forestals, amb subhastes d'espart, de palmito, de fusta, de fornilla, etc...

El mateix havia passat amb els conills i els seus depredadors: abans campaven lliurement per tota la serra... Avui apenes no es troben dalt; cal buscar-los fora de la muntanya, entre els cultius de secà o de reg perifèrics a la serra.

Problemes de massificació: El Garbí i les carreteres.

Otra de las preocupaciones de Roberto era el intenso uso público y sus impactos sobre el medio y la seguridad de los visitantes. Una de las zonas más saturadas de todo el Parque Natural es el **Garbí**. El acceso, a través de una carretera que finaliza en una pequeña explanada, supone un grave peligro en caso de cualquier emergencia, por el elevado número de vehículos y afluencia de visitantes. Roberto no dudaba en acercarse al Garbí para “denunciar” a través de redes sociales este grave problema de masificación y sus riesgos asociados. Documentaba mediante imágenes esta grave situación, de la que algunos medios de comunicación -como prensa y televisión- se hacían eco. Detectaba que la gran mayoría de visitantes, no se acercaba al Garbí para hacer una ruta de senderismo, ya fuera el GR-10 o la ruta del parque, sino que se acercaba a las primeras rocas o acantilado conocido como el Llosar, para hacerse un *selfie* o una foto.

Actualmente, este problema continúa, e incluso es más grave, siendo uno de los principales retos en la gestión del Parque. A menudo, en épocas de mayor afluencia, y por cuestiones de seguridad, ha sido necesario implicar a Ayuntamientos, Cuerpos de Seguridad y Policía, Servicios de Emergencias, Diputación, Generalitat, Turismo, Redes Sociales... A fin de cortar los accesos.

UNA ALTRA PASSIÓ DE ROBERTO: L'ORATGE I EL CLIMA

Des de sa casa, a la ciutat de València, Roberto controlà durant molts anys una estació termo-pluviomètrica que, sense pertànyer a la xarxa oficial, li permetia conèixer i estudiar el clima. Els seus missatges sobre el que passava a la Calderona eren a sovint completats per previsions meteorològiques, especialment sobre els estats de perill o de qualsevol tipus de risc.

A més a més, l'aparició de fotografies o notícies als informatius de l'Oratge (tant en À Punt com en altres emissores de TV) era freqüent i simpàtica, com veiem ara:

Un observatori per al record: “EL MIRADOR DE ROBERTO SAHUQUILLO DOBÓN”

En la tardor del 2019 li fèiem a Roberto Sahuquillo un modest homenatge dins de la campanya “PERSONES”, de la xarxa de parcs naturals. En aquella ocasió diguérem d’ell el següent:

Persona vinculada al Parc Natural de la Serra Calderona. Realiza tareas de voluntariado, vigilancia contra incendios forestales; así como da avisos de impactos y desperfectos en instalaciones de uso público. Las jornadas de vigilancia suelen ser a diario. Utiliza su cuenta de Twitter para difundir valores del Parc Natural, lugares de interés, avisos de posibles incendios, compartir fotografías de paisajes y divulgar el Parc Natural a través del envío de fotografías a programas sobre la previsión meteorológica a diferentes canales de televisiones públicas y privadas.

En aquesta ocasió, des de l’Oficina del Parc, proposem denominar a l’actual mirador de la ruta de Portaceli, **Mirador de Roberto**, en lloc dels dos noms actuals (Pedrera o Broseta) que realment no figuren en cap toponímia oficial. És la nostra humil aportació per recordar el compromís, la passió i l’afecte de Roberto Sahuquillo Dobón cap al Parc Natural de la Serra Calderona.

OBSERVATORIS EMBLEMÀTICS: El mirador de Mireya i el mirador de Roberto Sahuquillo Dobón

Aquesta iniciativa ens recorda l'homenatge que l'Ajuntament de Serra va retre fa anys a una xica, renomenant el Mirador de Rebalsadors com Mirador de Mireya, en record d'una altra persona molt vinculada amb la Serra Calderona.

D'aquesta manera, els dos miradors, un de Mireya i altre de Robert, deixen palesa la importància que per a la conservació i gaudiment dels valors naturals i ambientals de la serra tenen dos aspectes tan fonamentals com són l'educació i la vigilància.

Mireya i el seu mirador venen a representar la necessitat d'educar i instruir els joves en el gaudi ordenat de la natura i la defensa del món rural i del medi natural.

Per altra part, Roberto era, com hem vist al llarg d'aquest llibret, un gran exemple de compromís íntegre i de voluntariat per a la defensa del patrimoni natural i rural.

Tots dos són mereixedors d'elogi i simbolitzen la necessitat de donar continuïtat a la seua causa, que és també la nostra causa i la de totes les persones que hi viuen o visiten el Parc Natural de la Serra Calderona.

El 2014, amb professionals de l'Oratge: Victoria Rosselló i Vicent Gómez Soler

El 2019, amb Mònica Oltra Jarque,
vicepresidenta primera de la Generalitat Valenciana

Amb Manuel Mata Gómez, síndic i diputat autonòmic

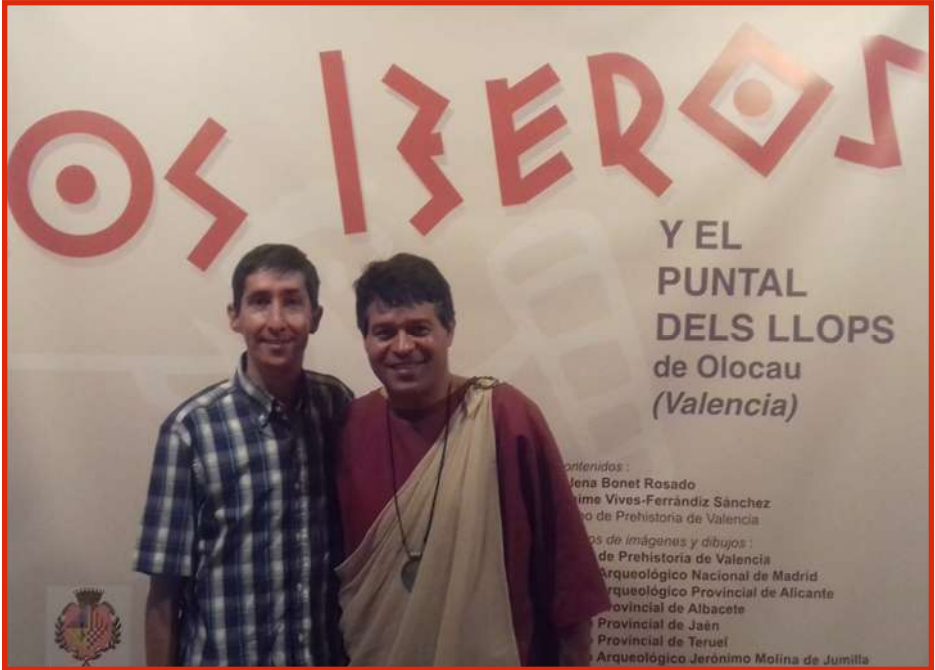
Amb l'escriptora, actriu i locutora, Nuria Roca Granell

Amb Guillem Domingo Navarro (a l'esquerra d'aquestes línies); amb Gloria Tello Company (dalt d'aquestes línies); amb la Consellera Elena Cebrián (baix esquerra); i amb Carlos Galiana Llorens (baix dreta)

Amb l' alcalde de Olocau, Antonio Ropero Morales

Amb l'alcaldesa de Serra, Alicia Tusón Sánchez

Adéu... Cuideu la Calderona

ÍNDEX

Roberto Sahuquillo: EMBAIXADOR DE LA CALDERONA	1
Presentació: “crònica d’una mort anunciada”	2
Breu ressenya biogràfica: de la necessitat a l’empatia	4
WEB la Sierra Calderona (de Emilio Sahuquillo Dobón)	5
Serra Calderona: mai més (article d’opinió RSD)	7
Recordatoris d’amics.....	8
• Carles Ferris.....	8
• Elena Cebrián	10
• Javier Benages.....	11
• Montse Simarro	12
• José Miguel Aguilar	14
• Policarp Garay	15
Escenaris calderonians.....	16
• Una font: la del Marge	16
• Una ruta: la Ruta Groga.....	17
• Una tasca important: la vigilància preventiva contra incendis.....	18
• Dos arbres emblemàtics: el pi i la carrasca	19
• Problemes de massificació: El Garbí i les carreteres	20
Una altra passió de Roberto: l’oratge i el clima	21
Un observatori per al record: el Mirador de Roberto	22
Dos observatoris emblemàtics: el de Mireya i el de Roberto.....	23
Fotografies per al record.....	24
Un adéu per a sempre: “cuideu la Calderona”	28

FOTOGRAFIES

Portada: Roberto amb la senyalètica del Parc Natural

Revers de portada: Roberto vigilant un paratge de la Calderona

Revers de contraportada: Pins al àrea recreativa Pla de Lluc, a Portaceli

GENERALITAT
VALENCIANA

parc **natural**
de la **serra**
calderona

